TENTAMEN MEDICUM INAUGURALE, DE MALO HYSTERICO:

QUOD

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. JOANNIS GOWDIE,

ACADEMIAE EDINBURGENAE PRAEFECTI;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,

Et nobilissimae FACULTATIS MEDICAE decreto;

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

RICHARDUS JOHANNES HORATIUS HUNGERFORD, *Hibernus.*

Ad diem 22. Augusti, hora locoque solitis.

————————Ut si
Caecus iter monstrare velit. HOR. epist. 17. lib. 1.

EDINBURGI:

Apud C. WRIGHT et SOCIOS.

MDCCLX.

THOMAE HUNGERFORD,

PATRI SUO OPTIMO,

RICHARDUS JOHANNES HORATIUS

HUNGERFORD,

S.

USU venit, care pater, ut nos quiſque, hic loci, opuſculis ſuis Inauguralibus Patronum adſciamus. Haec fuerunt quae potui; non autem qualia Tibi debui. Quî vero alii, tamen, quam tibi, Dicarem? tibi, cui omne quodcunque meum acceptum refero! Si quidem Donantis Animus, atque non Donum, in rationem veniat; haud ſum animi dubius, haſce dignas fore pagellas, quae tuum ſibi patrocinium aſſerant. Tibi animo voveo toto. Omnibus rogo precibus tibi acceptae ſint. Ut ſera te, morbi neſcia, ſenectus maneat, exopto, exoroque filius omni ratione devinctus.

ADDENDA et CORRIGENDA.

Pag. 2. lin. 16. poſt *niſi*, adde *quando*.
P. 4. in annot. poſt *raritas*, adde *partim*.
P. 21. l. 6. pro *externam*, lege *manifeſtam*.
P. 29. l. 21. pro *cauſa*, lege *caſu*.
P. 39. l. 12. pro *partes*, lege *partis*.
P. 54. in annot. pro *comitabatur*, lege *comitatur*.
P. 57. in annot. pro *ſeri*, lege *ſevi*.

DE

MALO

HYSTERICO.

PER tempora haecce recentiora, mortales exercet morborum cohors, quae medicis veteribus vix innotuisse videtur: qui morbi, Nervini (sit venia vocabulo) dicuntur. Omnium malorum, quorum subjicimur dominio, hi forte sunt tristissimi; quando, scilicet, egerunt semel radices, sibique in corpore jam vires sumpserunt. Adeo vero frequentes sunt, ut aegritudinum chronicarum, ponente calculum SYDENHAMO, partem, regionibus in hisce, dimidiam conficiant. Iidem hi morbi, ob varietatem, mutabilitatem, saevissimaque sua symptomata, plane miri sunt; eorumque natura est quam maxime obscura. Caeteris vero prae-eminere videtur, vulgo dictum, Malum Hystericum. De hoc malo, occasione hacce, parvula quaedam proferre permotus sum: id vero sane potius admiratione naturae ejus, quam spe, lucis aliquid a me ipso, argumento tam obscuro afferri posse.

Si theoria quam amplexus ſum, minus forte ſana videatur, erit tamen, ſpero, cur labaſcenti quis ignoſcere velit, ſi modo morbi, de quo dicere ſuſcepi, naturam, intimius paulo perpendeat. Si vero manca ſit morbi hiſtoria, id, inter alia, ſcriptoribus de eo opprobrio vertendum eſt.---Veteribus ſcil. rara fuit malum hocce videndi copia. Huic vero, non tam coelum ſub quo praxin fecerunt, quam faeminarum improbus pudor occaſionem dedit: quae faeminae, quoties morbo hocce detinerentur, aegritudinem ſuam viris exponere nolebant, eo quod ab utero oriri credebatur. Curam igitur hyſtericarum integram obtinuerunt Medicae quaedam: nec arceſſebatur medicus, niſi ad extremum erat ventum; poſtquam nempe earum artem caſus eluſerat. Haec vero ita fuiſſe, plura apud ſcriptores antiquos loca teſtantur. Ita Hippocratem, dum de hoc malo agit, faeminas ſui temporis reprehendentem reperimus, eo nomine quod morbi ſui cauſam a medico celare aſſuetae fuiſſent: "Eas, "inquit, etſi cognoſcant (cauſam) enunci"are pudet, turpeque ſibi eſſe, ob imperi"tiam, et inſcitiam reputant*." Ita in hunc modum verba facit Galenus. "Ego "vero multas vidi mulieres hyſtericas, id "eſt, ab utero ſuffocatas, (ita enim non hae "ſolum, ſed priores quoque faeminae artem

*De Morb. mul. lib. prim.

medicam

"medicam professae, a quibus id nominis effectum est, seipsas nominabant †")---Unde videmus, adeo fuisse hunc morbum solarum medicarum harum provinciam, ut ipsae eum nomine primo insignivissent; utpote quae, symptomatum ejus forma frequentius spectata, malum esse ab aliis distinctum primae deprehenderant: hinc insuper apparet, de aegritudine hac loqui Galenum, tanquam de re sibi prope ignota; cum istud tacite confiteatur, sibi, non nisi pronunciantibus ita aegris ipsis, liquere, morbum cui interfuit, suffocationem hystericam fuisse. Ita Aretaeus, de insultu hysterico agens, monet, tanquam inusitatum aliquid, ut, dum paroxysmo detinetur mulier, ab astantibus Medicus arcessatur, ne pereat ‡. Imo, invaluit adeo mos ille, quo faeminae hystericarum curam sortiebantur, ut poetas facetiores inde sibi argutiis materiam sumentes reperiamus §. Ex his, igitur, verisimile videtur, medici, uti diximus, opem, in casibus solum pessimis implorari; quando, scil. insultus gravissimi, instantis in mortis periculum aegram duxerunt; vel saltem duxisse crediti sunt. Hinc factum est, quod apud auctores qui hystericum malum primi delineaverunt, Graecos nempe, morbi hujus descriptiones, illam duntaxat ejus speciem complectantur, qua, cum spira-

† De loc. affect. lib. 5.
‡ De cur. morb. acut. lib. 2. cap. 10.
§ Vid. Martial, epig. lib. 2. epig. 72. & alib.

tionis defectione, &c. aegrotantes procumbunt*. Huic ſpeciei appellatio indita fuit πνιξ ὑστερικη, ſive ſuffocatio hyſterica; indicatis ſic, morbi cauſa, ejuſque ſymptomate notiſſimo. Hoc erat affectui huic limites adſignare arctiores! Hiſce tamen veterum morbi depictionibus, per ſecula aliquot medici nihil prope addiderunt. Parumque quidem omnino curae impendiſſe illi videntur, cum nemo, quantum mihi notum eſt, ante Car. Piſonem de eo diſſeruerit, praeter Syſtematicos auctores, quibus, ex propoſito ſuo, morbus hicce inter alios tractandus erat. Qui ſyſtematici auctores, id ſolum operis ſibi utplurimum impoſuerunt, ut ſymptomatibus quibuſdam, veteribus excerptis, Hippocratis, Galenive theoriam concinnarent: a quibus diſſentire religio iis fuit. Nec injurie minus cum malo hyſterico egerunt, qui, rejecta tandem veterum auctoritate, effictiſque hypotheſibus novis, pauca quaedam ſola, quae pro placitis facerent ſuis, neglecta amplius hiſtoria ejus, ſymptomata enumerabant. His vero excipiendus eſt Sydenhamus.

* Apud Hippocratem quidem, fateor ſymptomata occurrere plurima, quae inſultus hoſce non reſpiciunt; cum tamen perſpicaciſſimus ille auctor, de morbi hujus natura, vix quicquam intellexiſſe videatur, nonne ſuſpicari[illegible] eſt eum deſcriptiones ſuas mutuatum eſſe? a faeminis forte, earumve ſcriptis. Numerus quidem, atque ſaevitia ſymptomatum, quae apud auctorem hunc occurrunt, eorumque aliquorum raritas, in cauſa fuere, cur, praeter nonnullorum opinionem, dicerem, veterum morbi imperitiam, non faeminarum eo aegrotantium paucitati deberi.

denhamus. Veri ille ingenii vir, multum hic praeſtitit: notando morbi cauſas; ſpecies ejus plures, ſub alia aliaque larva latentes, detegendo; detectaeque quibus eſſent propriae indicando; meliorem denique, ut caetera taceam, tradendo diagnoſin. Dum vero ſuas in hunc morbum Obſervationes, forma Epiſtolari ſcripſerit Sydenhamus, plura ad hiſtoriam ejus ſpectantia, intacta praeteriit. Multi, ab auctoris hujus temporibus, affectum, de quo hic, tractaverunt; medicisque ab Anglicanis, volumina grandia ſatis-tria, quatuorve de eo, ex profeſſo, ſunt ſcripta; acquiſitis vero Sydenhamianis, horum nemo quidquam addidit: et omnes exinde retro potius ceſſerunt.

De Nominibus.

Nomina affectus hicce plurima obtinuit. A Graecis πνιξ, vel ἄπνοια ὑςερίκη audit: quod uterus ab iis cauſa ejus habebatur; quodque illo ejus inſultu, qui veteribus innotuit, detentae, ob conſtrictionem faucium, fune quaſi ſtrangulari ſibi quandoque videntur: unde etiam ſuffocatio, vel ſtrangulatio uterina, ſpiratio ob uterum ablata, ſuffocatio mulierum ab aliis poſtea dicebatur: ſunt a quibus nuncupatur affectus uterinus, et malum

lum hystericum, et ascensus uteri, et syncope frigida, etc. *

De Morbi definitione.

Multum torquentur auctores, ut malum hystericum definiant: omnibus vero, qui hoc aggressi sunt, res infeliciter cessit. "Et quidem frustra laboraretur in definiendo morbo, qui arctioribus definitionis cancellis comprehendi vix potest; tam enim late patet mali natura, et tantum symptomatum discrepantium syndromen complectitur, ut non tam morbus unicus, quam morborum Ilias esse videatur †."

De Morbi ordinatione; ejusque divisio.

Ordinationi, descriptionique mali hujus difficultatem summam affert, quod symptomatibus prope innumeris stipetur; quibus non invenitur quod varium magis est, tam quoad formam quam induunt, quam ordinem quo se mutuo excipiunt, locaque quae occupant.

* Nullum quidem nominum horum morbo convenit; ea tamen, quando jam innotuerint, in hocce tentamine adhibuimus. Ita scilicet, ut de morbo in genere locuti, appellatione usi simus quadam generaliori; quoties vero illa ejus designatur species, qua urgente, aegrae deficientes animo prosternuntur, nomine suffocationis hystericae, vel huic synonimo vocabulo eam denotavimus.

† Astruc. de morb. ven. lib. iv. cap. 3.

pant. Nullus ſcil. prope morbus eſt, quem non aliquando refert; cum ſymptomata cieat omnia, quaecunque parti quam occupat corporis conducunt; partes vero arripiat univerſas; plureſque quidem nunc, et nunc pauciores; jamque has jam prius illas; miris ſe modis huc illuc interdum verſitans; indieſque ſaepe nova phaenomena pariens: adeo ut vix, ac ne vix quidem duabus unquam in aegris, eadem ſeſe facie ſpectandam praebeat; imo, et vel ſaepe in eadem, novatis ſubinde formis, adeo ludat, ut hunc uſque ſubeſſe affectum tibi vix perſuaſum habeas. Quod monuit Sydenhamus in haec verba: " Neque tantum multifaria ſunt illa, (ſym-" ptomata) ſed nec regula aliqua, aut typo " uniformi ſe contineri patiuntur, quod in " aliis adfectibus tamen uſu venit, ſed quaſi " farrago ſunt quaedam φαινομενων incom-" poſita atque inordinata *."

Et infinitae, et inutilis eſſet operae, turbam ſymptomatum morbi hujus Integram hic loci comportare; multo eſt ſatius deſcriptione pro poteſtate accurata, et recenſione Potiſſimorum ſymptomatum, ejus naturam, formam, indolem, effectuſque quos producit, uno ſub aſpectu ponere.

Distingui poteſt affectus hicce in ſpeciem Localem, qua pars una pluresve, non autem corpus tentatur integrum; et in Uni-

* Diſſert. epiſt. p. 394.

verſalem,

versalem, qua corpus simul universe afficitur. De hacce jam; de illa deinde dicetur.

De specie mali Hysterici universali.

Sic autem se habet species universalis: ingruenti paroxysmo, partium omnium externarum notabilis quaedam refrigeratio viam non raro quasi sternit; rigor adest, qualis febris intermittentis paroxysmo proludere solet; pandiculantur, oscitantque; segnes, atque torpidae fiunt; lassitudo instat perpetua totius corporis; infirmantur, membraque praesertim: dolorem etiam saepe sentiunt pressorium frontis, temporum, vel oculorum cum lacrymarum expressione: vultus devenit pallidus*, tristisque aspectus: torpescunt sensus, tam interni, quam externi: anxietatem patiuntur, moerorem, animique dejectionem, cum omnium rerum taedio; urinaeque instar aquae limpidae copiam reddunt ingentem; pulsu interim facto frequenti, tenso, debilique; difficili atque crebra respiratione; cordeque palpitante: borborigmi subinde per ventris infimi spatia audiuntur; quo etiam loco doloribus cruciantur variis, qui vagi utplurimum sunt; tenesmo quoque nonnunquam tenentur; stranguriaque, vel ischuria: lumbis interea

* Non omnes pallidae fiunt; quibusdam namque vividus rubor per genas accenditur; nonnullisque facies simul cum collo inflammata, ruberrimaque fit; quaedam livent.

gravissime

gravissime dolent; durus fit venter, moleste tensus, atque inflatus; retrahitur deinde umbilicus, adeo ut fovea relinquatur, cui aliquid includi potest; tantaque aliquando fit alvi strictura, ut nec flatus omnino transmitti, nec, propter resistentiam ingentem, clysmatis quicquam admitti potest; venter, praecordia versus, mirum in modum intumescit; globique cujusdam, hinc inde cum impetu agitati, partibusque ab inferioribus, erga diaphragma adscendentis, persentitur motus; quo attingente fauces, perinde ac si constringeret eas funis, coarctantur; faucesque tunc obsidet tumor; atque horrida cum angustia praefocationem minari videtur: qui tumor, Globus Hystericus dicitur: quibusdam vero, ingratum aliquid, aura velut frigida, a pedibus vel a pube exoritur, quod reptatu superiora petens, locorum omnium quos assecutum est functiones labefactat; cum omnibus jam memoratis symptomatibus: plurimae inter haec nauseabundae existunt; vomituve tenentur enormi, cujus materia saepe adinstar porri viridis est; flava vero quandoque, vel nigra, vel etiam miro quodam modo variegata apparet: vertiginosum frequenter fit caput, vel dolet; idque aut graviter cum tensione molésta; aut acute, cum tanta aliquando acerbitate, ut vix tolerari queat; atque nunc caput integre arripit dolor; nunc, autem, hanc versus, illamve ejus partem versatur; parvulo adeo quandoque occupato spatio, ut pollici subjici possit; au-

ditque tum clavis hyſterica: clauduntur quandoque oculi, adeo ut aperiri nequeant; ſcotomia iis frequens eſt; deliriumque leve, quo dicenda tacenda effutiunt; non raro delirant cum ſtupore, et quaedam ſecum incondita muſſitant; ſaepe incidit quaſi ſopor ſub quo obmuteſcit mulier; et dicta ſibi aliquando non audit: metu, iracundia, ſimilibuſque aliquoties animi pathematibus vexantur; aures iis ſibilo non raro, vel tinnitu, vel etiam aquae quaſi ab alto ſalientis fragore infeſtantur: membra, dum haec fiunt, magis magiſque debilitantur, adeo ut ea ſaepe haud valeant movere; celerrime pulſat cor; motus arteriarum crebreſcit, minuitur, debilitatur, intermittit, peritque tandem; ſpiſſior devenit reſpiratio, difficilior, minor, omninoque demum extinguitur; ſenſus amittunt externos internoſque: tantaque in quibuſdam eſt morbi vehementia, ut in convulſiones, epilepſiam aemulantes, erumpant. Nonnullas convulſio continenter exercet; in aliis intermittere, moxque iterum recrudeſcere per vices ſolet. Quaedam immotae prorſus, mortuiſque ſimiles jacent.

Quotcunque paroxyſmo rapiuntur, quae quidem paucae ſunt, vel Apoplexia, vel Epilepſia, vel Αςφυξια pereunt. Mortem inſtare quandoque praedicant, convulſiones vehementer adauctae, oreque abſiſtens ſpuma; vultus qualis hominis emortui, pallens atque foedus; temporave, cervix, ac pectus gelidum manantia

tia ſudorem: " Nihil vero aliquando adeſt " quo eam deprehendas adeſſe, color nam" que vividus eſt, ac multo poſt mortem " tempore ξωωδεες apparent *."

HUJUSMODI acceſſus, longiori nunc, et nunc breviori tempore durat. Quaedam eo vix horae momento detinentur; aliae vero duobus jacent, tribuſve diebus †; ſpatiaque intermedia omnia, variis in aegris, perſtitiſſe viſus eſt.

QUANDO ſolvi incipit, pulſus vegetior et erectior redditur; in partes externas redit calor; contracta jam pallidaque facies, explicatior, atque rubicundior fit; aeris vis ructibus erumpit; audiuntur murmura ventris; oculi aperiuntur; cumque ſuſpiriis aliquot alte petitis, evigilant quaſi ſomno profundo; vocemque tandem, et ſenſum, et motum recuperant.

SCRIPTUM eſt apud auctores, Humorem quendam Seroſum, dum patitur paroxyſmus ſolutionem, e vulva profluere: " Solvitur et" iam ad vomitum phlegmaticum; et dolo" rem capitis; et dolorem geniculi; et do" lorem dorſi, et ad rugitum ‡:" ſudore quoque, ut vult auctor aliquis, ſolutus fuit magno, quo mulier tota madebat.

* Aretaeus.

† Faeminam vidit Car. Piſo, quam ante ſeptem dies paroxyſmus non ſolebat demittere. V. de morb. a coll. ſer. ort. part. 2. ſect. 2. cap. 2. pag. 152. Notae ſunt ſepulturae deſtinatae revixiſſe: qualis caſus ibid. habetur.

‡ Avicen. lib. 3. Fen. 21. cap. 17.

NON

NON semper impune paroxyſmum hujuſmodi patiuntur; ad morbos enim aliquando perducit; "ad peripneumoniam nempe; et "ad ſquinantiam; et apoſtemata colli, et "pectoris *; atque ad viſcerum putredi-"nes †."

HAUD omnia ſupra memorata ſymptomata, omnibus aegris contingunt: imo nec illud ſibi ſumunt initii; nec ordine ſemper eo decurrunt: rarum eſt quippe corpus convelli integrum; crura ſaepius, vel manus ſolae agitantur; frequentiuſque adhuc immotae jacent: ſenſus raro admodum ſopiuntur omnes; utplurimum enim audiunt; iiſque equidem plerumque omnibus, et ſaepe illaeſis fruuntur: rariſſime perit arteriarum, pulmoniſve motus, aut vis movendi; et plures ſunt, quae, praeter animi levem quandam defectionem, vix quidquam patiuntur.

PLENITUDO capitis, vertigo, aurium tinnitus, oculorum coruſcatio, ſymptomatum quandoque chorum ducunt: aliquando arrepto primum capite, aegra in apoplexiam praecipitatur: incipit etiam non raro paroxyſmus circa hypochondria, ventrem imum, vel pectus: et quaedam de improviſo, non apoplexia tactae, proſternuntur.

SUNT et alia plurima inſultus hyſterici ſymptomata; ex his digna ſunt forte quae memorentur, riſus, et fletus; tuſſis indomi-

* Avicen. lib. 3. fen. 21. cap. 17.
† Zac. Luſ. hiſt. med. lib. 13. cap. 46.

ta,

ta; oris foetor, qualis ab ingesto argento vivo; quive tabum carnis putridae sapit; olfactus laesiones variae; fluxusque salivae, quantus his quibus per argentum vivum solicitatur. Hisque de Suffocatione habitis, proximum est ad mali hysterici speciem topicam transire.

De MALI HYSTERICI SPECIE TOPICA.

QUAE symptomata Majori Numero, suffocationem hystericam efficiunt, Eadem Pauciora, hujus faciunt morbi, speciem topicam. Huic igitur speciei ejus cum suffocatione communia sunt symptomata jam memorata omnia. Illa itaque, symptomata inter localia, non est opus, de Integro iterum recenseamus. Quaecunque vero topica saepius occurrunt, tam dicta, quam indicta, hunc in locum dilata, ea hic enumerabimus.

TALIA sunt externorum frigus, quod mox praeceps excipit calor, cum sudore: dolores omnimodi secundum partes exteriores; qui jam breves sunt, jam diuturni; nunc fixi, nunc versatiles, volitantque huc illuc mira quandoque cum celeritate; et saepe, desertis quae occupabant locis, versus intima corporis recurrunt * : membrorum, corporisve uni-

* Ex his doloribus, maxime insignis est qui Limbis insidere solet :---hunc SYDENHAMUS dicit persentiscere quotquot vel levissime affectu hoc tanguntur. Notabile est post dolorum decessum, si graves fuerint, " teneras adeo manere partes quas te-" nebant, ut, quasi fustibus probe dedolatae fuerant, tactum " omnem refugiant.

versi

verſi marcor; vel pinguis intumeſcentia: membri torpor, immobilitaſque paralyſin aemulans: crurum tumor, cruriſve, hydropicus.

CAPITIS, dolores, adeo, quoad ſedem, ſpeciem, ſaevitiamque, varii, ut " ſolam dolorum capitis varietatem comprehendere difficulter queas * ;" quos comitatur aliquando vomitus faſtidioſus et enormis; dolores oculorum; maxillarumque; dentiumque.

IN pectore autem, anguſtia: anxietas: anhelitus ad motum: tuſſis vehemens atque diuturna: palpitatio tremorque cordis: ejuſque motus nunc validiſſimus, nunc qui ſentiri non poteſt †.

IN abdomine, morbi hujus ſede frequentiſſima, ructus bilioſi, acidi, vel nidoroſi ‡: nauſea: vomitio bilis; materiaeque ſapore referentis acetum, denteſque ſaepe prae auſteritate ſtupefacientis: ventriculi tumor: ejuſdem viſceris dolores varii, acuti adeo aliquando, ut aegram in ſyncopen rapiant; quandoque vero gravantes, contriſtanteſque, citra vehementiam ingentem, ſub quibus faemina moeret: appetitus languor, vel proſtra-

* Lud. Merc. de mul. aff. lib. 2.

† Pulſus quandoque talis, et tantus eſt, tantuſque eſt calor, ut febrem adeſſe crederes: plerumque vero debilis eſt; aliquando etiam tactum prope effugit.

‡ " Omnibus tam hyſtericis, quam hypochondriacis, quibus " ſcil. malum inoleſcit, id accidit, ut flatus aliquando nidoroſos e " ventriculo emittant, quoties aliquid comedunt ;--- tum etiam " aliquando acidum eructent, acetum ſapore referens. Sydenh.

tio:

tio: intenſio ejuſdem; quae autem non valde frequens eſt: abſurdorum appetitio: borborygmi: dolores varii; quorum qui triſtiſſimus, in colon, et regionem ſcrobiculo cordis ſubtenſam, vix tolerandus, incumbit; viridem vomit aegra continenter, colorisve cujuſdam inſoliti colluviem; abjecta interim, cum diris mentis angoribus, ſpe omni recuperandae ſanitatis; paroxyſmumque, poſt dies multos, ſolvente ictero intenſiore: alvi pigrities: diarrhoea; ſed rara: cholera: ileus: In Renibus, ſymptomata calculum renalem mentita; urinaeque lympidae profluvium. In Veſica, dolores quales ex calculo, cum iſchuria: iſchuria abſque his; et ſtranguria; et urinae incontinentia.

De sensuum laesionibus, &c.

Praeter haec omnia, mille modis pervertuntur Senſus Externi; dum nunc intenduntur, nunc vero hebeſcunt, vel pereunt omnino*; dumque mentita ſenſatione, obvertuntur menti externarum rerum ideae, abſentibus a quibus ideae excitari debebant. Sed nec malum participant ſoli ſenſus externi: Mens ipſa in ſeſe intime peſtem quaſi haurit: nam praeter judicii, memoriae, &c. laeſiones varias, leves nonnullae, praeſertim quibus malum inolevit, abſurdaeque omnino de-

* Pro tempore, ſcil. perit ſic auditus; perit in parte tactus: non legi vero alios ſenſus deficere unquam.

veniunt: tales vero nunc ſunt moeſtae; nunc ſupra modum gaudent, idque occaſione minima, vel etiam nulla, mireque fiunt elatae; inde vero mox integram, (ut loqui ſolent) ſpirituum ſubſidentiam patiuntur, triſteſque evadunt: adprime fiunt meticuloſae;

Et, ſeu mobilibus vepris inhorruit
Ad ventum foliis, ſeu virides rubum
Dimovere lacertae,
Et corde et genibus tremunt †.

Nullum earum geſtum, aut modum, aut rationem habet: nunc aliquem ardenter amant, eundem mox odio proſequuntur; relinquunt jam incepta, et protinus contraria amplectuntur; *Romae Tibur amant, ventoſae, Tibure Romam;* adeo omnino fluctuantes ſemper, ut mente nunquam pacata quieſcant. Nonnullae melancolicae, ut loquuntur, fiunt: praeſertim quae cum morbo a longo tempore colluctatae, detritum corpus, vireſque fractas gerunt. Tales vero ſunt timidae, inquietae, anxiae, moroſae omniaque carpentes, moeſtae, nec non ira, occaſione quandoque minima, excandeſcentes: pro tempore quandoque breviuſculo, ſpes illis laeta affulget; alacritate, atque delectatione quadam tacita pertentantur; brevis eſt vero ſerenitas illa, fugit pro-

† Hor. carm. lib. 1.

pere

pere ſpes, curae redeunt, mentemque dejectam obnubilat iterum moeſtitia, exindeque triſtiores evadunt: vicem talem rariſſime experiuntur, et plerumque *nec illis veſpero ſurgente decedunt curae, nec rapidum fugiente ſolem*: Spem omnem ſanitatis recipiendae abjiciunt; offenduntürque maxime ſi verbulum aliquod ſolatii quiſquam iis ſubjicere velit; in ſe inſidiantem amiciſſimum etiam quemque credunt; ab omnibus putant ſeipſas contemni; rerum tenentur omnium taedio; et mori quandoque ardenter cupiunt: plerumque vero mortem quam maxime expaveſcunt, quae videtur continenter inſtare: ſolitudinem amant, unde plus laeduntur; conſumunturque interim, corpore ali reſpuente: Parus illis ſomnus, triſtibuſque, atque terrificis inſomniis turbatus;

Multae depugnant, gemituſque doloribus edunt;
Et quaſi pantherae morſu ſaevique leonis
Mandantur, magnis clamoribus omnia complent:—
Multae mortem obeunt: multae de montibus altis
Se quaſi praecipitent ad terram corpore toto:
Exterrentur, et ex ſomno, quaſi mentibus captae,
Vix ad ſe redeunt permotae corporis aeſtu.*

TALIA ſunt mali hyſterici ſymptomata. In quibus ſaepe fruſtra aliquam formae unita-

* Lucret. lib. 4.

tem expectabis: moventur tamen aliquando insultus per circuitus; pariaque semper post intervalla; atque cum symptomatibus iisdem: alias etiam redeunt, non ea vero cum uniformitate: variant quippe intervalla, symptomatumque aliquanto forma.

De morbi exitu.

Desinit malum hocce in sanitatem; in morbum alium; atque in mortem. Sanitate commutatur, utplurimum, absque gestis corporis Manifestis, quibus adscribi potest sanatio. Illud autem non est perpetuum; sanari quippe visum est suffusis Erysipelate cruribus: "nigro crassoque quodam humore vulva excreto*:" eliminata vel per vomitum, vel per sedem materia varia, biliosa, insigniter corrupta, et foetente: vel aquosa †: mensibusque erumpentibus ‡.

In morbos abit, viscerum obstructiones: hydropem: mensium, lochiorum, haemorrhoidumque suppressionem: cachexiam: phthisin: paralysin: sterilitatem: furorem uterinum: epilepsiam: melancholiam: atque maniam §.

Tollit hystericas effera suffocatio.

* Vid. Bonet. Anat. pract. lib. 3. sec. 33.

† Ibid. Vid. quoque Senert. pract. atque C. Pis. de morb. a coll. Ser.

‡ Hujus exempla passim apud auctores occurrunt.

§ Longum esset loca citare unde haecce hausimus, nusquam non confirmantur.

De

De sectis cadaveribus.

Sectio earum quas rapuit malum hocce, viſcera laeſa utplurimum patefecit. Sic teſtes, et vaſa ſpermatica ſemine, per moram, gypſeam duritiem adepto, infarcta; teſtis tumore auctus nigricante, et gangraenae proximo; uterus, tubae Fallopianae, teſtes, vaſaque ſpermatica ſemine corrupto, plena, variis in cadaveribus conſpiciebantur*. In cadavere mulieris, ut ferebatur, hyſtericae, glandulae meſentericae ſchirrhoſae repertae ſunt†. In alio cadavere ventriculus inflatus, et abſque rugis; hepar tumidum, ſubdurum, pallidi coloris, lignique inſtar putridi, exſangue prorſus, atque exſiccum fuit; circaque mediam meſenterii partem, quo loco dorſo affigitur, laxius quiddam, pluribusque quaſi veſiculis inflatum, manus aequans latitudinem, apparuit‡. Parte quoque meſenterii eadem, membranae divulſae, ſolutae, tumidae circumquaque, ac laxae aliis ſecundum naturae ordinem exiſtentibus, inveniebantur§. In cadavere quodam, pancreas affectum erat¶. In a-

* Vide Bonet. anat. prac. lib. 3. Sec. 33. ubi etiam plura hujuſmodi inveniuntur.

† Miſc. nat. cur. d. 1. a. 1.

‡ Will. de morb. conv. cap. 10. p. 15.

§ Will. de morb. conv. cap. 6. p. 48.

¶ Highm. diſq. anat.

lio,

lio, hepatis convexa, inteſtinaque craſſa, livida, atque gangraenoſa deprehenſa ſunt *. Nihil vero prorſus in mortua hyſterica alia apparuit, cui ullo modo imputari potuit mors, praeter ſanguinem in cordis ventriculis praeter morem coagulatum †. In cadaveribus quibuſdam a Williſio apertis, praeter id quod ſero immerſa ſunt acri nervorum in capite naſcentium exordia, omnia ſe uti par erat habebant ‡. Hyſtericae cadaver inſpexit Mauriceau, in quo nihil eſt detectum vitii, extra calculum renum alteri inhaerentem §. Occumbentiumque ſub hoc malo, vim ingentem ſcrutatus eſt de Graaf, in quibus viſcera fuerunt omnia integra.

De causis procatarcticis.

Causae morbi hujus procatarcticae ſunt, alimenta copia nimia ingeſta, ſi otio praeſertim nimis indulgeatur; eadem acida, calida, craſſa, tenacia nimis, flatumque multum datura; medicamenta acredine inſigni praedita; animi pathemata inordinata; labor ultra vires; vigiliae protractae; ſomnus nimius; evacuationes ingentes, per venae ſectionem, menſtruorum, lochiorum, fluoris albi proflu-

* Bonet. loc. citat.
† Reg. de Graaf. de ſuc. panet. cap. 29. ex Eleſnero.
‡ Vid. tract. ejus de morbis conv.
§ vid. lib. 3. cap. 21. vol. 1. de morbis gravidarum.

vium;

vium; retenta, uteri purgamen menſtruum, lochia, ichor de cancro depluens, taliaque; dolores vehementes; veneris deſuetudo; debilitas ob praegreſſos morbos; morbi acuti; graviditas; prolapſus uteri; labes haereditaria. Sunt vero in quibus cauſam externam vix deprehendere potes *. Paroxyſmum revocare valent, omnia quae in corpore aliquas movent turbas: nonnullaque equidem, quibus talem ineſſe vim vix quiſquam autumaret; ea vero ſunt omnia ſapientia, vel olentia ſuave †.

De foeminis malo maxime opportunis, etc.

Incidit hoc malum maxime puellis circa menſium exortum; viduis juvenibus; foeminis iis, quae amplexibus conjugalibus, non concipientes fruuntur; hiſce quibus ceſſaturus eſt menſtruus fluxus; quibuſque ſterilitatem medicamenta conciliaverunt: idque magis ſi corporis ſint habitu molliori, moveri aptis, ſummaque ſentiendi acie pollentibus nervis, ſi vitam agant domeſticam, victumque ſibi lautiorem indulgeant: nec frequenter minus

* Tales haud paucae dantur, quae abſque vitio ullo quod deprehendi poteſt in ingeſtis, geſtis, retentis, vel applicatis hyſtericae deveniunt.

† Quaedam vero ſunt hyſtericae, quae grave-olentibus offenduntur, ſuave-olentibus autem non: dixit Etmull.

vetulas annum aetatis ſuae ſexageſimum, vel ſeptuageſimum attingentes invadit. Auctores quidem plurimi, his iſtis proprium eſſe contendunt. obſervationibus vero conſtat fide dignis puellas circa decimum aetatis ſuae annum *; nuptas, utut rite iis procedant menſes, et pariant †; foeminaſque plebeias, quae corporis ſunt fabrica ad virilem accedente, eo quandoque affici ‡. Et quid multis? Foeminae quidem, ſtatus, vitae inſtituti, corporis habitus, regioniſque, quantum notum eſt, cujuſque; non-naturalibus dictis rebus qualibuſcunque fruantur, huicce adfectui obnoxiae ſunt. Nec aeque in eum pronae ſunt omnes illarum quas illi prae aliorum modorum foeminis ſubditas eſſe demonſtravimus; nec eum omnes patiuntur in quibus conditiones memoratae inveniuntur; nec tales morbum leviori quam aliae occaſione Semper incurrunt: ſunt quidem plurimae foeminae, fabricae, victus, vitae, &c. omnium, quae, cauſam quamcunque patiantur, hyſtericae nunquam fiunt; ſunt quae aegerrime, nonniſi ſcil. grandibus ab evacuationibus, morbis, &c. labefactatis corporibus ſuis; ſunt aliae quae promptius, ut ſi, v. g. pauliſper iis ſteterint menſes; inveniuntur quoque fabricae omnis, et victus, et

* Teſtantur Willis, et C. Piſo.
† M. n. c. d. 3. a. 2. ob. 196.
‡ Will. de morb. conv. c. 10.

vitae

vitae, &c. quae leviſſima etiam occaſione in hoc malum fatiſcunt: quanquam foeminis de quibus primo, illud Utplurimum contingat. Et haec abunde confirmant auctorum obſervationes, praxiſque quotidiana.

Apud auctores eſt ſcriptum, ſuffocationem hyſtericam Convulſivam, iis contingere, quae habitu ſunt ſanguineo, enormes in animi motus praecipites, viragineſque prope; torpidioribus vero, phlegmaticiſque, deliquia animi crebriora, et nec auram ullam, nec ſuaviorem odorem niſi aegerrime ferre.

De tempestate.——

Hyeme, atque autumno, maxime morbum hunc "abundare," a Paulo notatur. Non tamen eum puto, multum, in ingreſſu ejus Primo, tempeſtates reſpicere: a coelo craſſo nubiloque gravius ſe habent utplurimum quae antea jam aegrotarunt; gravius etiam ad tempus vernum, atque autumnale; hyemeque gravius, utplurimum, quam in aeſtate.

De causa proxima.—auctorum sententiae.

A multo tempore de cauſa mali hyſterici proxima, inter auctores diſceptatum eſt. Plurimae eorum de hac re proſtant ſententiae. Quarum

Quarum illa antiquissima esse videtur, cujus est nobis auctor HIPPOCRATES; qua statuitur uterum recurrentem versus superiora, praecordiisque incumbentem, paroxysmos movere *. Hancce hypothesin impugnavit GALENUS; aliique, uti monet, apte ipsum, quorum jam scripta perierunt. GALENUS vero morbi causam in semine posuit, sanguineve menstruo praeter legem naturae retento, corruptoque; unde, utero primum vexato, in societatem afflictionis reliquum, per consensum, adducitur corpus †: quibus noviores addebant medici, vapores quosdam malignos, inquinatis iis humoribus uterinis exortos, superioraque, per spiracula aliqua ignota, petentes, totum per corpus se insinuare; ob vimque suam venenatam, vel refrigerantem, partium, quascunque tangebant, functiones, aut labefactare, aut delere. Atque haecce vel HIPPOCRATIS, vel GALENI placita, scriptores diu ad unum amplexi sunt: excogitatis vero de modis quibus ascenderet uterus,---deque corruptionis nescio quot speciebus, figmentis mille. Desinente vero tandem apud medicos caeca illa antiquitatis observantia, circulo detecto sanguinis, excolique rursus incipiente anatome, hypotheses fingendas cum

* De morb. mul. lib. 1.

† De loc. affect. lib. 5.

omnes

omnes ſatagerent; dogmata haecce plurimis haud amplius arriſerunt. Alii igitur, exculpato integre utero, a Colluvie Seroſa cerebrum atque nervos implente, hoſque aduſque partium quibus impenduntur rigorem, vel convulſionem contrahente *: alii a nimio ſanguinis Effervefcentis, in vaſa pulmonis cordiſque in thalamos fartu †: alii ab Exploſionibus Liquoris Nervoſi, quae fieri credebantur ob Materiam quandam "Exploſivam" liquori illi ſe intime immiſcentem; quam materiam vel in cerebro hoſpitari, vel nervorum canalibus ſe inferre volebant, pulveris adinſtar Pyrii ſubinde accendenda ‡: alii a liquoris ejuſdem nervoſi, ob Debiliorem ejus Craſin, Ataxiis §: alii a Vapore quodam Auſtero, ab effervefcentibus ſucco pancreatico et bile ſublato, ſanguini commiſto, eumque circa praecordia coagulante **: alii ab Humore Lento in nervis, ob laxatam eorum fabricam, corporis liquoribus aut exercendis, aut propellendis ineptam, collecto; ad quem humorem lentum excutiendum, illas moveri volunt turbas, quae ſymptomata hyſterica dicuntur ††: aliique denique ab Humoribus Glutinoſis, vel

* C. Piſo. Vid. de morb. a col. ſer. ort.

† Highmor.

‡ Willis.

§ Hujus opinionis auctor fuit magnus Sydenhamus.

** Silvius de Leboe prax. med. app. tract. 7.

†† Nic. Robinſon. Vid. *New Syſtem of the Spleen, Vapours, &c.* pag. 258. et ſeq.

Acribus; aut Laeſo Viſcere quodam Magno; aut ſanguine, natis alicubi obſtructionibus, Interiora verſus Retorto, et ſic Invalido exiſtente in corpore Luxuriante, morbum deduxerunt *. Pluresque forte ſunt auctorum de hac re ſententiae; ex his vero, haud aliae nobis innotuerunt dignae quae commemorentur.

Illud jam aggrediendum, ut, ex perpenſis hactenus traditis de morbi hujus hiſtoria, quid objiciendum ducimus dogmatibus jam enumeratis; quidque de quaeſtione noſtra ſtatuendum exponere conemur.

Sanguis igitur Menſtruus, Semenve corruptum pro cauſa mali hyſterici haud ſemper habendum videtur; quod puellis impuberibus, decimum v. g. aetatis ſuae annum agentibus, in quibus, proinde, apud nos, nec ſemen adeſt, nec ſanguis ille, malum hoc contingat: quod nonnullas invadat, etſi coeant, pariant, juxtaque naturae inſtitutum menſtruum ſanguinem excernant: quod non omnes hyſtericae evadunt, quibus proxime dictis contraria fiunt: quodque in cadaveribus plurium earum quae hoc ſub morbo occubuerunt, nec ſanguis, nec ſemen in utero naturam praeter repertum eſt. In uteri illum Recurſum, quanquam ſint etiam hodie qui illi fidem habeant, verba facere abſ-

* Cheyne. Vid. librum qui inſcribitur *The Engliſh Malady*, P. 193. et alib.

tinui,

tinui; cum doctiorem neminem non docuit jam pridem anatome, motum talem utero non competere; cum etsi illi daretur ascendere, symptomatibus tamen morbi ciendis ineptum esset; cumque tumor ille globosus abdominis, quem pro ascendente utero habebant veteres, in maribus etiam quandoque appareat. Nec in Colluvie Serosa, cerebrum nervosque exinde implente, affectionis hujus causam quaerendam esse puto: nam ne quid dicam de temeritate hypothesis illius quae tantam nervis attribuit longitudinem suam minuendi, crassitiem augendi vim; quo jure, rogo, effingi potest, colluviem id genus continenter adesse? num omnes cujusque temperiei foeminae sero eo usque redundant? an credibile est cerebrum his tanta natare colluvie, quas valetudine optima jam utentes, ob animi v. g. pathemata, vel nulla eum provocante causa manifesta, morbus hicce derepente invadit? quare non enascuntur affectus hysterici sub morbo illo in quo cerebrum serosus latex inundat, quare non sub hydrocephalo? quid, quod hystericarum qui inspexerunt cadavera, colluvie tali cerebrum expers saepissime reperierunt? Æque etiam infirmum esse videtur placitum illud Highmorianum, quo sanguis in pulmones &c. fartus, pro causa morbi proxima habetur: tunc enim, ut innumera alia quae in hanc possent hypothesin urgeri omittamus, in affectione omni hysterica

rica, ſpiratio nunquam non laedi, ſpirationiſque a laeſione inſultus omnis incipere deberet.----Quod attinet ad Williſii illam de materia Exploſiva, &c. ſententiam, iiſdem haec atque hypotheſis Pyſoniana argumentis redargui poſſet; quis vero non videt auctorem non infimi ingenii nimis hic imaginoſum fuiſſe, materiamque illam, et exploſiones mera eſſe figmenta? Si, porro, foeminas magnis muſculorum viribus pollentes, morbus noſter quandoque viſit, non video qua ratione ab ataxiis ſpirituum animalium, ex craſi eorum Debiliori ortis, cauſa ejus repeti poteſt: etſi enim hujuſmodi foeminae inſignem quandoque a natura generis nervoſi mobilitatem ſortiantur; magno tamen hypotheſis hujus auctori vix concedere poſſumus, craſin ſpirituum, uti nuncupantur, animalium debiliorem, mobilitatis iſtius cauſam exiſtere; in his enim ſanguis denſus, multumque elaboratus eſt; qualis eſt vero ſanguis, talis debet eſſe et ſpiritus ab illo nervis praebitus; ſi nervis re vera ſpiritus quidquam a ſanguine praebeatur. Nec ullo modo apparet ſpirituum horum craſin Debiliorem, Ataxiis iſtis anſam praebere poſſe: annon craſis Debilior ſpiritus potius languidos redderet, muſculiſque attollendis ineptos? Hypotheſi vero Sylvii, tenentis pro cauſa morbi hujus, ſanguinis circa praecordia ab vaporibus acidis pancreaticis coagulationem, non opus eſt quidquam reſpondeamus;

cum

cum Sylviana illa de aciditate ſucci pancreatici, ejuſque cum bile effervefcentia, doctrina, e medicina dudum cum infamia exulaverit. Quoad illam D. Robinsonii Theoriam de nervis humore lento oppletis, &c. ad eam ſubvertendam vel jam antea in alios prolata ſufficere credo; ex plurimis tamen quibus patet objectionibus, paucas hic proponam. Si foemina, ſaniſſima antea, fabricaeque corporis robuſtae, acceſſum hyſtericum ob motam illi iram v. g. derepente incurrat; nulla poteſt eſſe ſuſpicio, humoris lenti nervorum, tunc temporis, lumina occupantis, cum auctor vel ipſe fateatur, nervorum compagem laxiorem, humoris et coacervationi, et lentori occaſionem dare: illud vero fieri nemini non notum eſt. Foeminae, porro, hyſtericae, ab redeunte morbi hujus paroxyſmo, ne vel minimum antea affectae, oculi ſaepe nictu proſternuntur; humor ille lentus in tali cauſa, morbi ante invaſionem nervorum in canalibus vel coacervari, aegraeque nec movendi vim nec ſenſus laedere; vel in puncto illo temporis quo irruit inſultus colligi, deberet: omnes vero exiſtimo dicturos, nec hoc nec illud fieri poſſe. Nec firmis quidem magis fundamentis mihi inniti videtur Cl. Cheynei jam antea expoſita, ſuper hac re opinio. Malum quidem hyſtericum non continenter efficere alterum horum quae pro cauſis ejus vult auctor hicce, probare videtur

ipſa

ipſa jam ſupra adlata obſervatio; foeminarum, nempe, valetudine nunquam non optima potitarum, quae malo hoc quandoque ob vehementius animi pathema derepente corripiuntur: quis enim in talibus foeminis adfuiſſe aut humores vel acres vel glutinoſos, aut viſcus laeſum, aut obſtructiones qualeſcunque dicere audebit? Quando vero hic ſumus, pluribus opinionis hujus, illam quae humorum corruptionem ſpectat partem, argumentis proſequi conabor, eo quod aliis etiam, Viris Claris, eam ſtare ſententiam intelligo, ſcil. morbi hujus rationem in *materia morboſa* conſiſtere. Ipſe enim vix mihi perſuaſum habere poſſum, fieri unquam, ut humor corruptus cauſam ejus Proximam conficiat. ---Nemo ut videtur, humorum in hoc morbo corruptionis Speciem Peculiarem eſſe dicet: ſi enim cauſarum ejus procatarcticarum effectus eſſet humores corrumpere, ſi gignendo morbo humores corrupti ſufficerent, et ſi denique cauſas illas, quando etiam peſſimae ſunt, plurimae patiuntur, omnimodaeque foeminae, quae malo tamen nunquam tanguntur; ejuſmodi deberet eſſe corruptio, ut foeminis competeret temperiei, victus et vitae inſtituti omnis, utque ſingulis tamen in foeminis gigni non poſſet; quis autem dicere ſuſtinebit talem unquam extitiſſe? Si vero humorum corruptione non opus ſit peculiari, quare non toties exoritur malum quoties humores inſigniter

ſigniter corrumpuntur? Quando vero illud non fiat, nonne conſequitur, humores corruptos gignendo illi Solos non ſufficere? haec vero eadem omnia de humorum lentore, atque redundantia dici poſſunt; deque omnibus quidem hactenus creditis morbi hujus cauſis *; ideoque concludere licere puto, conditionem aliquam, harum extra quamcunque, in iis quae ad mali hyſterici ſuſceptionem ſunt aptae, ad efficiendum malum illud requiri (ut hic loci id moneam). Praeter etiam haec vero, num ex humorum corruptione, phaenomenorum morbi noſtri rationi ſatisfiet? Apud Etmullerum legere licet de foemina ſuffocatione hyſterica tentata, quae illud mirantibus medicis obtulit, quod, ſcil. acceſſus duos, quorum quiſque ſua recurrere ſolebat hora, quorumque alter ab altero, ob diverſam in utroque ſymptomatum et formam, et ſaevitiam facile erat diſtinguendus, experiri ſolebat: horumque qui ſaevior, citius utplurimum alteri ſupervenire ſolebat, quam alter huic †. Si jam ſymptomata haecce humores corruptos effeciſſe ponatur, ſymptomata ſaeviora vel propter copiam humorum horum majorem,

* Si modo unquam extiterint.

† Haud equidem mihi conſtat, an apud Etmullerum, ſeu apud Ludovicum Mercatum memoretur hicce caſus; auctorem enim notare neglexi, et non licuit bis cognoſcere: ſimilis vero caſus, niſi quod minus fuit conſtans paroxyſmorum reditus, Bruneri conſiliis excerptus, apud Senertum occurrit. Vid. Sen. pract. lib. 4. part. 2. ſect. 3. cap. 8.

vel

vel propter eorum tetriorem qualitatem enasci necesse est*: hoc vero concesso sequeretur, causam in hoc casu nunc suffecisse minorem, nunc autem majorem requisitam fuisse; id vero, rogo, quomodo fieri posset, si causam morbi proximam absolvat humor vitiosus? Credo porro absurdum fore dicere, humores illos posse, per vices eo modo ordinatas, nunc puriores, nunc corruptiores esse: intervallumque praeterea longius accessuum qui saevior excipere deberet. Mirum videtur in corpore posse delitere humores, tam corruptos ut aegras quandoque in laborem prope extremum de improviso praecipitare valeant, adeoque interea sopiri iniquam eorum vim, ut minuto horae ante invasionem, ne vel minimum mutationis in aegra deprehendi, utplurimum, possit. Humores illi tantillo temporis spatio atque dum aegras exercet paroxysmus, quoad qualitatem suam, vix corrigi posse videntur, raroque si unquam e corpore eliminantur; quomodo igitur saepe

* Thesin hanc forte nobis negabunt, qui pro causa mali hujus, dictam Materiem Morbosam habent;---materies morbosa, dicent, sedem suam mutare valet, ideoque partes occupare nunc magis, nunc minus stimuli patientes.---Quid vero, rogo, mateteriem jam in has, jam in illas, per vices, idque eo ex ordine, impulit?---Ad haec equidem, aliaque multa morbi hujus phaenomena, necesse videtur materies Animata sit.---Huic opinioni de Materia Morbosa, refragrari insigniter videtur celeritas qua symptomata, aliquando, ab altera in alteram corporis partem transeunt.

ab

ab inſultu requieſcunt tam cito, tamque integre reconvaleſcunt? Nec deſunt et alia multa quae huc adduci poſſint.

Haud me latet, alia fore phaenomena ſi ſanguis Totus corrumpatur, quam ſi ejus Portio quaedam; qualem ſc. nonnulli in corpore ab aliis humoribus ſeorſim quaſi exiſtere, jamque in has jam in illas partes incumbere, credunt; quamque ſupra nomine materiae morboſae adumbravi; ideoque videor male feciſſe, qui in prolatis jam argumentis, corruptionem ex parte, ab integra corruptione non ſemper diſtinxi. Brevitatis vero ſtudium effecit, ut non in utrumque ſeorſim verba fecerim: idque eo magis quod adhibita argumenta, in illam aeque ac in hanc, utplurimum, urgeri poſſunt.

Haec vero ſatis. Liceatque dixiſſe, nos non niſi coactos, haſce de erroribus in magnorum horum virorum dogmatibus conjecturas facere: conjecturas namque meras eſſe praedica, etſi majori forte cum confidentia (cujus rogamus veniam) locuti quandoque ſimus.

Conjectura de vera causa.

Si vero conjecturis hiſce locus fuerit, horumque nemo cauſam mali veram attigit; proximum eſt ut hanc eruere adnitamur. Eſt autem ſane perobſcura; utque dicamus quod res eſt, morbi hujus cauſa Primaria minutior eſſe videtur, locique in quo latitat fabrica

ſubtilior, actioque ignota magis, quam ut illam aut oculis intueri, aut ratione comprehendere valeamus: in eam tamen quouſque licet per phaenomena morbi, corporiſque hactenus detectam ſtructuram, pro viribus deſcendemus. Minime quidem ſperamus, nos motas ſuper quaeſtione hac lites omnes reſciſſuros; nec quae de illa hic ſequuntur, tanquam ratum aliquid proponimus, ſed tanquam conjecturam, cui forte plura, quae nos latent, objici poſſunt: conjecturam ſcil. quam poſſum veriſimillimam facio, ſitque licet abſurda, apud lectorem tamen veniam impetrabo, ſiquidem bene dixit vates,

In magnis et voluiſſe ſat eſt *.

Quando igitur foeminae ſunt, quibus morbus hyſtericus induci nunquam poteſt, etſi cauſas a quibus excitatur in aliis, eaſque ſaeviſſimas patiantur; patet deeſſe illis, hiſce vero aliis ineſſe aliquid, quod ad efficiendum morbum neceſſarium eſt.---Quidquid medici de cauſa mali hujus Primaria ſentiant, neminem puto doctiorem hodie negaturum, nervos ſecundo ſaltem affici; phaenomenaque illa quae ſymptomata hyſterica dicuntur, mediantibus eorum actionibus quibuſdam anomalis enaſci. Illud ideo, quod morbo efficiendo neceſſarium eſt, aliquid eſſe debet,

* Propert. lib. 2. el. 8.

quod

quod nervos in motus inordinatos conjiciendo aptum est. Necesse est vero, hoc sit vitium vel Firmae, vel Fluidae corporis portionis, vel denique Utriusque. Non vero in solis humoribus vitiosis consistere posse, ex antea dictis patere puto; apparuit namque abesse quandoque omne eorum vitium; praesensque morbo efficiendo non sufficere: etsi igitur concederetur humores laesos posse quandoque aliquid malo huic creando conferre, sequeretur tamen, in partibus etiam solidis, conditionem qualemcunque peculiarem, ad malum nostrum nunquam non requiri. Ea vero conditio debet nervis ipsis inesse *; cum impossibile sit, quamvis excogitare partium aliarum firmarum conditionem, quae in nervis illas excitare valeret motuum species, quae in morbo hysterico se spectandas praebent †; et quae omnibus in foeminis hystericis adesse posset. Si vero in nervis obtineat tale quiddam ‡, quale, scil. eorum in actionem tantum habet

* Nervos inter solidas corporis partes pono, quod de sic dictorum spirituum animalium existentia a nonnullis dubitatur; quodque morbi nervorum, non ab eos permeante humore vitioso oriri videantur, cum saepe nervi optime valeant vitiatis humoribus, et cum his integris, insani existant illi.

† Solidarum partium morbos, supraque tradita perpendenti, hoc facile patebit.

‡ Hujus in sequentibus frequens fiet mentio; incertus vero sum, quo vocabulo designarem.——Dum foeminae in quibus obtinet ab insultu quiescunt, spectari potest tanquam aliquid in statu nervorum, ex quo motibus istis ineundis apti fiunt; sub ea igitur conditione ejus, Diathesis hysterica dicetur: ingruente vero paroxysmo, ideam potius praebet alicujus, nervos in motus enormes

habet imperium, eorumque motus hos enormes ſuſcitare valet, circa originem eorum obtinere *credibile eſt:* ex cujus loci mutatione qualicunque, motus omnis, atque ſenſatio fieri *videtur:* trunci enim nervini, *uti veriſimile eſt,* valent tantum cauſas horum, ſenſationis, ſcil. motuſque, aliunde acceptas hinc inde perferre: ſaltem integra manente, truncorum cum locis quibus exoriuntur continuitate. Tantum igitur de hac re tenemus: nempe, Diatheſin quandam peculiarem, quam ut gignatur morbus hicce adeſſe neceſſarium eſt, in foeminis hyſtericis obtinere; eamque circa nervorum originem exiſtere videri. Hanc diatheſin quod amplius attinet, cum malum hyſtericum affectio ſit haereditaria, cumque cauſae ejus procatarcticae eum in nonnullis gignere non valeant, proindeque ab his creari non poſſit diatheſis illa; eſt ut concludamus, diatheſin aliquid eſſe corpori coaetaneum, primiſque ejus ſtaminibus imprimi, ut ita loquar. Diatheſis haec in corpore plerumque latet; nec quidquam valet, niſi accidente cauſa procatarctica: rem vero quandoque aliter eſſe, probare videtur jam nunc dicta obſervatio, nempe morbum eſſe haereditarium, corporiſque habitum optimum, ut novi, quin tempore ſuo appareat praecavere aliquando non poſſe; aliaque illa, ſcil. emicare non-

enormes conjicientis; in hoc igitur ſtatu indicare volens, appellationem illi affigam Vim hyſtericam. Verbo, ſcil. potiori indigens.

nun-

nunquam, ubi praesens nulla deprehendi potest causa manifesta, qua provocetur: ex his enim apparet, eam aliquoties talem obtinere vim, ut ipsa sola, sponteque etiam, nervos commotiones in istas, quae malum hystericum dicuntur, conjicere valeat; quo magisque induci potest quisquam ut hoc fieri credat, id efficit, quod, scil. extra dubium esse videatur, paroxysmos hinc resuscitari posse, si modo morbi accessum foemina semel passa sit; prostant enim casus ubi paroxysmi redierunt, etsi irritaminis cujusquam ne vel suspicio fuit: tales sunt harum, quas sanitate gaudentes, motus animi subitus, evanidusque in huncce affectum praecipitavit, quasque *postea per circuitus revisere affectus assuevit* *. Haec igitur Diathesis, aut potius Vis mihi videtur esse mali hujus causa proxima: rem aliquando se ita habere supra dicta probant; quoadque munus quod in affectu hocce suscitando humores gerunt, in casu quem ex Etmullero supra citavimus, patuit, ut nobis videtur, penes diathesin fuisse symptomatum vel saevitiam, vel levitatem; ordinem quo se inferunt; eorumque speciem; paroxysmorumque quidem ipsorum ortum:---adeoque quod maximum hic valent humores, ceu qualitate peccantes, ceu quantitate, est, diathesin hystericam ad motum stimulare, (si eo modo loqui fas sit) vicemque proinde causae

* Hujus in praxi haud raro occurrunt exempla.

proca-

procatarcticae gerere. Nihil vero amplius penes hos in ullo casu esse, exinde evinci videtur, quod, uti dictum, nec vitium humorum morbus hicce semper comitatur, nec vitium hunc; quodque etsi concederetur dari hic semper humorum peccatum quoddam, probari tamen posset, neque symptomatum saevitiam, neque intervallorum durationem, peccati continue magnitudini respondere.* Facile esset jam eadem haec omnia, de creditis morbi causis proximis, procatarcticisque antea enumeratis singulis evincere, si eo ferret disputationis institutum. Interim ex hactenus dictis inferre licere puto, Diathesin qualemcunque, vel Vim illam, mali esse hujus causam proximam: adeo vero ut data diathesi, quo majus erit humorum peccatum, vel quo saevior causa procatarctica, quaecunque sit, eo et pejor morbus.

NEC solus hicce affectus est, qui hujusmodi causae originem suam debet: ab simili enim diathesi oriri etiam Febres Intermittentes, solidissimis, pro more suo, pulcherrimisque argumentis probavit summus medicus Van Swieten †: eademque de epilepsiis, saltem

* Minus valeret forte argumentum hoc, si foeminae malo hysterico eo semper gravius mulctarentur, quo magis acuta sentiendi facultate pollerent; aliter vero se res habet.

† Com. in Boerh. aph. 757.

qui-

quibuſdam, apud nonnullos opinio valet; ut de Catalepſi taceamus, Mania, aliiſque pluribus morbis, qui noſtrum malum minus referunt.

Si jam forte quaeratur modus quo diatheſis illa exiſtit; vel quo mutationem illam quae paroxyſmum efficit, nervorum origini inducit; vel qualis eſt mutatio illa, fateor me haec omnia penitus ignorare: quantumque videre mihi datur, nemo de his poteſt aut minimam facere conjecturam, aut earum vel obſcuriſſimam ideam poſſidere; cum circa partes, de qua agitur, fabrica, actioneque, penitus in tenebris ſimus. Creditur quidem locum eſſe aliquem circa nervorum originem, ex cujus mutationibus qualibuſcunque, ſeu ibidem ortis, ſeu extrinſecus communicatis, ſenſationes omnes, motuſque in homine oriuntur; pro variiſque loci illius mutationibus, alios fore motus, aliaſque ſenſationes; eundemque porro fore effectum, undecunque mutationes fiunt. Hiſque in hunc modum conſtitutis, novimus quidem locum illum immutari, mutationemque vim hyſtericam efficere debere; ultra vero tendere haud dari videtur. Nec minus nos latet, quomodo deſaevire, quietemque agere per vices: vel in corpore latere, idque aliquando per tempus adeo longum, nullaſque interea turbas agere: vel in foeminis quibuſdam, atque non in omnibus obtinere poteſt: vel quare acceſſus utplurimum

mum recessusque paroxysmi tam subiti sunt. Non vero exinde quidquam, in diathesis hystericae existentiam objiciendum est. Illam antea existere probavimus; ideoque jam potius *accipienda est, qualis ex harum ejus Dotum observatione esse deprehenditur, videndumque num ex ea phaenomenorum morbi ratio deduci potest.* Hoc vero quidem effici posse videtur.

Videmus scil. jam, quare absque quavis in corpore mutatione manifesta plerumque solvatur; ad solutionem nempe ejus, solum nervorum originis status mutatio aliqua requiri videtur: quare aliquando nulla in cadaveribus vestigia ejus deprehendantur: quare difficilis adeo sit sanatio ejus absoluta: jamque etiam clarior fit symptomatum ejus varietatis, atque mutabilitatis ratio: symptomatum scil. varietas mutabilitasqe, eorum species varias, sedem, transitusque ab altera in alteram partem respiciunt; speciebus vero symptomatum variis producendis, sufficiunt variae nervorum circa originem suam immutationes; hae autem immutationes penes vim hystericam sunt:---potest porro vis haecce, partem quamcunque loci illius in quo hospitatur occupare, jamque ejus majus, et jam minus spatium; hinc in sede latitudineque symptomatum varietas: praeterea, in vi hysterica facultatem notavimus, et exoriendi, et subsidendi subito; potest igitur arrepta habitaculi sui parte quavis, illam mox rursus demittere, alterique involare,

re, idque aliquando tempuſculo forte breviſſimo; hinc vero fiet, idque celeriter adeo quandoque, ſymptomatum ab altero in alterum corporis locum tranſitus: idemque erit quoad temporis ſpatium quod ſymptomati transferendo requiritur, ſeu locus in quem transferendum eſt a jam occupato remotus, ſeu illi vicinus ſit.

Jam etiam haud fore difficile credo monſtrare, quomodo morbus hicce a cauſis tam variis excitatur: id quod proxime eſt agendum: hoc vero qua ratione ſecundum alias illas ſupra memoratas hypotheſes effici poteſt, non video. Quod reſtat autem, levius attingam neceſſe habeo, ne ad molem nimiam augeantur pagellae meae; quodque alia me abhinc revocant. Haud igitur ſolicitus ero in iis explicandis, quae ex nota corporis phyſiologia, vel pathologia patent; vel de quibus inter omnes convenit.

De modis quibus a causis procatarcticis accenditur malum.

Diximus vis hyſtericae effectum eſſe, nervorum excitare motus quoſdam enormes. Quodcunque igitur motibus ſimilibus gignendis convenit, vim eam adjuvare, inque actionem ſolicitare, poteſt; dum illum producere tendit nervorum ſtatum, in quo producendo vis forte continenter laborat.—

Causarum mali hujus procatarcticarum effectus, ſub quatuor his capitibus reduci poſſunt: nempe humorum corruptione: augmento eorum copiae, ſuperioraque verſus determinatione: corporis debilitatione: ejuſque irritatione. Notum eſt quantae ab his omnibus generis nervoſi commotiones fiunt: humores namque corrupti, cerebri, medullae ſpinalis, nervorumque vaſcula, inter permeandum, irritant macerantque. Quando vero copia exuperant, vel ſuperiora verſus nimium perferuntur, vaſa cerebri ſanguifera aequo magis implentur, vaſcula minora nervique comprimuntur; fierique non poteſt, quin multum hinc turbetur nervorum actio: omnes norunt hanc eſſe inter Convulſionis cauſas. Debilitas etiam, atque irritatio nervis ſunt maxime inimica; motus eorum inordinatos, convulſioneſque etiam producunt: haec vero quomodo efficiunt, ignotum eſt.

Humores vero corrumpunt, alimenta craſſa, tenacia, copiave nimia ingeſta; ſubigi enim nequeunt, ſed in corruptelam abeunt variam pro indole ſua; quae corruptela ex officinis primis rapta, mox ſanguinis rivo committitur. Idem facit vigilia protracta: quanquam, ne quid diſſimulem, malum hoc gignere mihi videtur vigilia, non tam humores corrumpendo, quam damnum aliquod, modo quodam alio, cerebro nerviſque inferendo: num forſan fibrillis corporis motoriis, in muneribus ſuis diurnis vexatis, tritiſque; irritabilitas,

irritabilitas, exindeque in motus inordinatos proclivitas major advenit? cujus irritabilitatis optima ſit medela ſomni tempore, quoniam corpus tunc reſolutum, motuſque oblitum, humoribus blandis, coctiſque per ſingula ejus ſtamina alluitur & fovetur; dumque ſimul retexitur quodcunque horum de fabrica periit. Hanc certe irritabilitatem demonſtrare videntur, quae ultra ſolitum vigilantibus contingunt, motus cordis celeritati acceſſio, caloris corporis augmentum, oculorumque levis inflammatio. Sunt etiam humorum corruptores retenta lochia, ichor cancroſum.

Quae humores augent, vel ſuperiora verſus determinant, ſunt, cibi ingeſti ex abundanti, vel condimentis calidi; animi pathemata inordinata; labor ultra vires; ſomnus nimius; retentus ſanguis menſtruus; morbi acuti; graviditaſque forte.----Sub impetu pathematum animi Primo, praeſertim ſi vehementia ſint; pallor oboritur, onerantur praecordia, caputque quaſi oppletur; manifeſtis indiciis ſanguinem circa interiora, atque ſuperiora accumulari: videntur etiam ejuſdem modi eſſe, leniores licet, pathematum horum effectus, quando diuturna ſunt*. Ideoque in hac humorum verſus ſuperiora determinatione pathematum animi in gignendo morbo effectus poni poſſet. Patet vero determinati-

* Excipienda forte ira—

onem hancce, mediante nervorum actione praeternaturali effici; quae actio nervorum, oriri debet ex mutatione quadam sensorio communi inducta: haec vero sensorii communis mutatio, mihi videtur esse vera causa cur a pathematibus animi vis hysterica accendatur.---Nec mirandum est hoc, cum corpus inde integrum miris adeo modis commoveatur:

----ubi vehementi commota est metu mens,
Consentire animam tota per membra videmus:
Sudores, itaque et pallorem existere toto
Corpore, et infringi linguam, vocemque aboriri,
Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus *.

Nec minus sub aliis hisce pathematibus a quibus suscitatur malum, quando saeva sunt: quin etiam videmus, similia utcunque esse, pathematum horum, suffocationisque hystericae symptomata. Somnus nimius perspirationem cutaneam diminuit, solidarumque corporis partium vires solvit; unde accumulari debet sanguis: forte tamen mala a somno oriunda, non tam huic causae debentur, quam sensorii communis statui illi qui in somno obtinet.----Sanguinis menstrui retentio, humorum molem auget; mirum autem videtur, a tantulo eorum molis augmento, tot fieri posse mala,

* Lucret. lib. 3.

quot

quot a ſuppreſſis menſibus oriri videmus: illinc vero deducenda ſunt, ſi, uti neceſſe videtur, his accedamus qui pro plethora univerſali ſtant. —Videtur quidem aucta humorum moles, malorum eſſe cauſa, non autem cauſa proxima.— Lentus admodum eſt ſanguinis per vaſa minima motus, horumque actione quadam leni et continenti *, motuique inteſtinorum periſtaltico ſimili quodammodo, ſenſim promovetur. Notum eſt inteſtina, ſi quando onus ſuum proferre impediantur, lumen ſuum contrahere, invertere motum, omniaque quae continent ſurſum rapere; numque aucta nimis ſanguinis quantitate, ejuſque parte ſuperflua in uterum, naturae forte conamine quodam, determinata; num inquam in tali caſu ſimile etiam aliquid in vaſis minimis fit, ac in inteſtinis impedito oneris ſui deſcenſu, motus nempe inverſio quaedam? qua inverſione per reliquum corpus, maxime autem per exteriora propagata, (quod in hujuſmodi affectionibus, quae de genere convulſivo ſunt, durante cauſa, ſolenne eſt) humores verſus interiora et ſuperiora compelluntur. Hujuſmodi equidem aliquid contingere ſuadent ſaltem ſuppreſſorum menſium ſymptomata.—Patet vero non mirum eſſe, malum hoc a cauſa tali frequenter oriri: tum ſcil. quod vehementer turbatur corpus, tum quia ejuſdem modi affectione, et ſuppreſſis menſibus, et dominante vi hy-

* Vid. quae de hoc pulchre diſſeruit celeberrimus Whytt.

ſterica

ſterica tentetur. De caeteris ſub capite hoc, facere verba non opus eſt.

Debilitant alimenta copia nimia ingeſta, eadem acida, craſſa, vel tenacia nimis; labor ultra vires; evacuationes magnae; morbi praegreſſi; graviditas.

Irritantia ſunt flatus cibis aere foetis enatus; medicamenta acria valde; dolores vehementes, vel potius dolorum cauſae; veneris deſuetudo; uteri prolapſus.—Haud quidem immediate inter irritantia numerari poteſt veneris deſuetudo; exinde vero ſeminis fit accumulatio; a quo diutius aequo intus retento, "caſus atrociſſimi, convulſio epi-"leptica, inſania, ſubita praefocatio, πνὶξ "ὑστερίκη, ſyncope cardiaca, etc. utrumque "ſexum oppugnant *;" dum, ſcilicet, pruritu quodam loca continenter in quibus colligitur, exindeque genus totum nervoſum fatiget, inque motus inordinatos ſolicitet: nec mirum videbitur haec poſſe efficere, ſi modo locorum illorum ſpectetur natura. De vaporibus uterinis quibus ut cauſae tribuebatur olim morbus noſter, nihil dixi; cum jam inter omnes prope conveniat, mera fuiſſe inſomnia quaecunque de his dicta ſunt: neque quidem mihi probari poſſe videtur, a corruptione ſeu ſeminis, ſeu ſanguinis menſtrui, affectionem hanc unquam oriri: ſeminis enim in cadaveribus patefacta corruptio, morbi, et mortis

* Lom. de ſanit. tuend.

effectus

effectus esse potuit. Caetera sub hoc capite transeo.---Labem haereditariam, inter causas mali hysterici procatarcticas, post alios, numeravi; labes vero de qua loquuntur, est diathesis hysterica, ideoque potius causa proxima†.---Observandum est, non omnia hic memorata vere esse causas procatarcticas, quanquam tales vulgo censeantur, et quanquam ideo pro talibus hic enumerata fuerint:---monitumque vellem lectorem, me illos solum eorum notasse effectus, quibus mihi malum gignere videntur.—

Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus,
Singula dum capti circumvectamur amore.

De causis recursus morbi, quod adjiciam non habeo.

Ratio Symptomatum.

Diximus mali hysterici causam, aliquid esse circa originem nervorum, quod ex mutatione qualicunque parti illi inducta, phaenomena ea quae symptomata hysterica vocantur in corpore parit. Affectio autem corporis quae symptomatibus hisce subest, et a quibus forte, immediate, oriuntur, spasmus dictus esse videtur: causa scil. morbi hujus in o-

* Verisimile enim videtur, eandem semper adesse causam, etsi nunc majori, nunc minori vi potiatur.

mnium

mnium nervorum functiones imperium habet; ejusque effectus, quando hominem occupat totum, est actionis cordis diminutio, vel suppressio; aliarum partium contractio, vel major, vel minor, sive spasmus.

Spasmi, uti notum, loca, quo magis a cordis actione remota, eo plerumque citius occupant; ingruente igitur paroxysmo, constringuntur primo ubique vasa minora, maxime autem externe; simulque debilitato corde, per cutis, viscerumque, pulmonis, scil. cerebri, &c. angustias, segnius promoveri incipit sanguis; hinc refrigeratio, rigor, pandiculatio, oscitatio, segnities, torpor, lassitudo, debilitas, artuumque maxime, qui a corde longius distant. Dolor frontis, oritur a membrana qua intus obducuntur sinus frontales; temporum, a membranis cerebri juxta tempora; oculorum, a tunicis suis spasmo correptis: dolor, scil. inde fit, quod fibra "nervosa, cerebro orta, ita extenditur, vel alio "modo disponitur, ut dissolutionem minitetur *;" in hujusmodi autem affectibus, ab extensione oriri necesse est; nihil enim aliud, utplurimum saltem, adest, quod dissolutionem hanc minitatur: patet autem sub omni spasmo extensionem fore: quae extensio ideo dolorem non semper creat, quod non perpetuo tanta est, ut dissolutionem nervorum minitetur.

* Boerh. aph.

Aucto

Aucto ubique spasmo, sanguis versus interiora magis magisque compellitur; aegrius, parciusque pulmones, aliaque transit viscera; negari illi incipit reditus a capite; cordisque simul vis magis imminuitur; hinc pallor, aspectus tristitia, torpor sensuum internorum atque externorum, anxietas, moeror, animi dejectio, pulsus frequentia, tensio, debilitas, frequentia et labor respirationis, cordisque palpitatio. A capite sanguine oppleto, deduci hic posset sensuum torpor; oriri vero potius videtur a primaria illa sensorii communis perversione, de qua antea saepius: idque exinde apparet, quod absque hoc oppleto saepe torpor ille adsit: nec aliunde forte quaerenda est variarum quae in hystericis apparent sensuum laesionum ratio. Nonnullis malae, uti olim notatum, palloris loco rubedinem induunt; quod fieri credibile est, quando spasmus pulmones, priusquam caeteras corporis partes, arripit; in quo casu, sanguini a facie reditus denegatur, dum vasa urget unda a corde continenter adventans, donec valde distendantur, eorumque tandem in series sanguifera minores, vi via fiat *. A cute undique, atque ab artibus introactus sanguis, in renes partim deturbatur; hinc ingens conficitur urinae copia, pallidae ideo quod spasmo simul coarctantur ora papillarum illarum,

* An huic causae accedunt vascula genarum crebrius fortiusque micantia?

rum, quae renum in pelves urinam demittunt. ------Ventriculus et inteſtina ſpaſmo videntur raro, ſi unquam, per tractum ſuum integrum, ſimul et ſemel, affici; hic illic vero pluribus in locis, eodem momento conſtringi ſolent; adeo ut aer, cujus quantitatem ſatis magnam intra ſe nunquam non recondunt, inter loca anguſtata, totidem quaſi utriculis includatur; cumque latius ſibi ſpatium, rarior uſque factus, efflagitet, inteſtinique quo coercetur locum dilatare tendat; dum ſimul eum in anguſtius revocare non deſiſtat ſpaſmus; extenſio fit loci, in partes ſic diverſas rapti; unde dolor: remittente vero mox ſpaſmo, erumpit cum vi incarceratus aer; atque hinc ſonitus illi, vel borborygmi.---A dolore inteſtinum rectum occupante, oritur teneſmus. A ſpaſmo veſicae urinariae collum, iſchuria; partimque ſtranguria; de qua mox etiam verbulum. Lumborum dolor, a ſpaſmo etiam ortus, ſedem mihi videtur vel ligamentis in illis quae vertebris vinciendis adjuvant *, vel in perioſteo habere; prout enim ab aegris deſcribitur ſitus ejus, infra muſculos, extra autem oſſium cancellos, ut reor, exiſtat neceſſe eſt. Ventris duritiem, tenſionem, retractionem umbelici, illamque praecordiorum intumeſcentiam, efficit, ut patet, ſpaſmus, vel convulſio muſculorum abdominalium: abdominiſque infla-

* Monro's anat. of the bones, p. 165.

tio

tio inde forte oritur, quod minuitur, uti, jam in hoc loco, necesse est, halitus, quo irrorantur interius intestina, excretio; ille enim halitus, aeris intestinalis, continue nascentis, eadem qua nascitur ratione, elaterem perdit *; halitu igitur utcunque deficiente, augetur usque aer, quo se magis atque magis undique expandente, inflatio fit: inflatio vero partis ejus, a causa eadem, qua mox globus abdominalis, deduci potest.---Stricturae alvi clysma non admittentis ratio ex dictis patet.---Incipit modo supra monstrato intestinorum affectio spasmodica, aucto vero malo, videntur tandem per tractum suum integrum constrictionem pati; constrictio scil. in locis ano proprioribus exoritur, sursumque tendit; aeris vero intestinorum portionem magnam superiora versus necessario compellit; qui aer tandem ad molem insignem cogitur; variosque, prout spasmus progreditur, intestinorum anfractus permensus, partim tandem in ventriculum, indeque rursus in gulam agitur; sistiturque circa fauces, gula ibi loci simul spasmum patiente: hinc globus ille abdominis, ejusque phaenomena; hinc faucium tumor, globus hystericus dictus; qui aegras adeo angit exinde, quod tracheam arteriam, venasque jugulares comprimit. Ingratum vero illud, aura velut frigida, etc. nihil vide-

* Vid. Hale's Staticks, vol. I. exp. 107, 108, et 111.

tur

tur esse praeter spasmos, inferius ortos superioraque petentes:---frigiditatis istius sensus exinde fit, quod in vasis cuti prospectantibus, de humorum motu derepente subtrahitur. Credibile est intestinorum, ventriculique motum, sub constrictione de qua supra, vel sisti, vel retrogradum fieri *; a retrogrado vero ventriculi motu, oriri videtur ingrata illa sensatio, nausea dicta †; ad quam amovendam, ab afflicto ventriculo in auxilium vocatur diaphragmatis, musculorum abdominalium, etc. motus spasmodicus; unde vomitus. Bilis esse videtur quae per vomitum viridis, colorisve cujusdam alius insoliti redditur: mutati coloris ejus causa est, encephalon laesum.---Doloribus capitis variis, causam praebere videtur meningum spasmus, quoad gradum, sedem, spatiumque quod occupat, varius. Vertigo, oculorum occlusio, scotomia, delirium, soporis

* Sic suadet vivorum animalium sectio.

† Notum est ante vomitum retrogradum fieri motum peristalticum, anteque vomitum nauseam adesse; nec oriuntur nauseae signa (in dissectis animalibus vivis, quibus prius datum est φαρμακον vomitorium) antequam invertatur motus ille: ideoque apparet inversionem motus, atque non φαρμακον nauseae causam esse Proximam; aliter enim animalia nequaquam desisterent nauseare, dum hoc in ventriculo hospitaretur. Perit appetitus ciborum, exoriente nausea, (quinimo a cibis tunc temporis abhorremus) nausea cessante redit: nonne est ergo motus peristalticus appetitus causa proxima; atque non frictio papillarum nervearum, vel acria ventriculum pervellentia? sicut scil. motus ille, inversus, nauseam facit, appetitusque amissionem; ita, deorsum maxime tendens, in mente, per seipsum, sensationem illam gignit quae appetitus vocatur.

species

ſpecies illa, pathemata animi, auditusque laeſiones; haec inquam omnia a duplici cauſa oriri poſſunt; reditu ſanguinis a capite impedito, primariaque illa ſenſorii communis mutatione. Aucto adhuc affectu, contrahuntur magis vaſa, humores magis repelluntur, debilitatur magis cor; unde membrorum debilitas, cordis motus celeritas, &c. Tandem vero ad illud venit ut amplius ſe movere non valeat cor; quo quieſcente, contractae quieſcunt et arteriae: ſenſus ſimul extinguuntur: ſique de peſſimis ſit inſultus, aegram arripit convulſio: quae quidem ab hodie dicto ſpaſmo non multum differt. Patet vero, quomodo per Ἀσφυξίαν, Apoplexiam, vel vehementiores illas convulſiones ab auctoribus nuncupatas Epilepſiam, in mortem inſultus deſinit. De paroxyſmorum duratione dicendum nihil.---Quando laetus eſt eventus, requieſcit tandem vis hyſterica, reditque deinde nervorum origo in priſtinum ſuum ſtatum; hinc ſpaſmorum remiſſio, cordique, virium reditus; unde rurſus pulſus erectior, facies rubicundior, &c. hincque ſenſuum tandem reſtauratio. Spaſmum omnem, ſaltem majorem, atonia excipit; vaſa igitur ubique, profligato paroxyſmo, vires reſoluta manent; quae cauſa eſſe videtur, cur e pudendis profluat ſeroſus ille, adeo inter auctores jactatus, humor:---uti et cur effuſus ſit ſudor ille magnus, qui auctori cuidam paroxyſmum ſolviſſe eſt viſus: dubitari poteſt etiam

iam an unquam a vomitu phlegmatico, dolore capitis, &c. paroxyſmus ſolutus fuerit; etſi haec, ſicut in aliis paroxyſmi ſtadiis, ita ſub ejus ſolutionem contingere potuerint. De ratione morborum ad quos perducit ſuffocatio hyſterica, nolo quidquam loqui; cum omnibus, ut reor, ex perpenſis, hactenus dictis pateat: inque tenebris ſunt omnia quae ſymptomatum, quoad exordium, decurſum, ſaevitiamque, varietatem ſpectant.—Riſus et fletus fieri hic videntur affecta primo mente;—ad utrumque convelluntur pulmones, diaphragma, muſculi abdominales, et forte Oeſophagus.—Cauſa eſt tuſſi, eadem, ut opinor, quae profluvio ſalivae: de qua mox. Quoad guſtus, olfactuſque laeſiones: ſenſationis ſedes eſt ſenſorium commune, illiuſque cauſa proxima eſt mutatio aliqua ſtatui hujus inducta; idem erit autem ſeu mediantibus ſenſuum externorum organis, ſeu aliunde mutatio fiat; *v. g.* a vi hyſterica.—Difficile videtur ſymptoma cujus reddatur ratio ſalivae profluvium; de illo agentes a poſitione noſtra ſupera diſcedamus neceſſe eſt; ſpaſmus enim abeſſe videtur: num ab aucta vaſorum, a quibus ſecernitur ſaliva, irritabilitate oritur? num ab ſimili cauſa tuſſis, partimque urinae profluvium, atque ſtranguria*?

* De foemina hyſterica narrat Etmullerus, quae, ingruente acceſſu, "inexplicabili coitus deſiderio tentari ſolita fuit:" i. e. pruritu muliebrium; quem ingens ſemper irritabilitas comitabatur. Vid. Etm. op. prax. lib. 4. cap. de ſuff. hyſt.

VENTUM

Ventum eſt jam ad ſymptomata mali hujus topica. Horum vero de maxima parte antea egimus; haec igitur de quibus actum, jam praetereunda ſunt.---Marcor ille membri, corporiſve integri, haud omnes quae illi obnoxiae ſunt, continue tenet; multas invadit, mox iterum deceſſurus: videtur eſſe potius morbi effectus, quam morbus ipſe; ortumque habere a laeſa nervorum *actione nutritia*, ſi ita loqui liceat. Effectus quoque morbi videntur eſſe pinguis illa corporis intumeſcentia; crurum, cruriſve hydrops; membrorumque affectiones paralyticae; naſci autem haec ab interna quadam nervorum laeſione, cujus modus nos latet; illa forte a languore motus ſanguinis, vaſorumque atonia, quae ſpaſmum conſequuntur; praeſertim in his quae morbum ſaepius ſunt paſſae: cauſam ſaltem haud aliam novi unde deduci poſſunt. Augetur validitas cordis, arteriarumque majorum motus, quando his intactis, ſpaſmo afficiuntur vaſa minima: num inde calor quaſi febrilis, hyſtericis familiaris*? cordis dicta palpitatio, tremorque, videntur eſſe viſceris hujus motus convulſivi.---Vomitui acido materiam

* Aucta reſiſtentia motui ſanguinis, augebitur cordis et vis, et motus frequentia. Si vero Modice conſtringerentur vaſa minora, adeſſet reſiſtentiae augmentum; ſique interea cordi functio ſua integra maneret; viſceris hujus ictus, et crebriores et validiores devenirent: hinc ſanguinis momentum majus; unde caloris acceſſio. In plurimis vero ſuffocationibus hyſtericis, et Vehementer contrahuntur Vaſcula minora, et Cordis vires Infringuntur.

parant

parant cibi; qui aciditatem in tantam ob laesas viarum primarum functiones abeunt *. Appetitus languor oriri potest, vel ab exiguitate, et inertia bilis, vel hominis debilitate, vel spasmis levibus, ex hisque sequente ventriculi et intestinorum Peristaltici motus pigritie. Languentem vero stomachum pervellit quandoque acidum in ventriculo hospitans; tumque cibum avidius appetunt. Tria igitur symptomata de quibus proxime, ex morbi hujus effectibus potius sunt. Dolor in regione scrobiculo cordis subtensa, &c. exinde oritur, quod spasmo clauduntur ductus biliosi: similia his fiunt symptomata quando eos, ex vesica fellea, vel ex hepate lapsus, calculus infercit. Innuimus antea spasmum intestinorum, motum eorum peristalticum diminuere; borborygmi vero, aliaque aliqua symptomata suadere videntur, spasmos, leviores licet, ea continenter fere hystericis exercere; praesertim quibus malum inolevit; hinc igitur duplex alvi Obstipationis causa: si quando vero hi remittant spasmi, maximeque si intentiores fuerint, ingens obtinere debet intestinorum debilitas; in haec igitur undique convolabunt humores; reviviscenteque interim motu peristaltico, fit Diarrhaea. Cholera oriri potest ab humoribus corruptis, propter spasmos, in primis viis accumulatis.-Ileum

* Confer cum experimentis D. Pringle, supra dicta de abdominis inflatione.

hic

hic efficiunt inteſtina ſpaſmo occluſa; motuſque eorum atque ventriculi ſpaſmodica inverſio.---Mentis aegritudo ex perverſo ſenſorii ſtatu. De Melancholia mox dicetur.

Quoad exitum mali noſtri: quomodo in ſanitatem abit ſuffuſis eryſipelate cruribus, etc. haud in obſcuro eſt. Inter morbos quos gignit, nullus frequentior eſt, quam viſcerum obſtructiones; adeo ut plures medici, effectus a cauſis diſtinguere haud memores, haſce obſtructiones pro cauſa ejus proxima habeant: ---Injurie vero tale judicium, propter obſtructionum in hoc morbo frequentiam; quum conſideratis omnibus, mirable ſit non omnem ſuffocationem ſaeviorem obſtructiones relinquere; quando humores vix, et ſaepe ne vix quidem, per longum adeo quandoque tempus moveantur *. Ex debilitate viſcerumque obſtructione fit Hydrops. Ex vaſorum ſpaſmo, Menſium, Lochiorum, Haemorrhoidumque Suppreſſio. Cachexia a debilitate, laeſiſque concoctionibus, ſecretionibus, atque excre-

* Adde miram humorum coagulationem quae obtinere videtur: cujus inſigne exemplum apud Will. occurrit, idque in viro, cujus caſum " hyſtericum quaſi" vocat auctor ille, cuique pulſus non defecerunt. " In medio quodam paroxyſmo," inquit, " Vena in brachio pertuſa, factoque orificio ſatis largo, ſanguis ---haud, liquidorum more, in ſuperficiem planam et aequabilem diffluxit: at inſtar ſeri liquefacti, et in vas frigidum inſtillati, gutta ſuper guttam accumulata, in molem accrevit." De morb. conv. cap. 5.

tionibus. Phthiſis, ex corruptione viſcerum. De Paralyſi, antea. Sterilitas, a vitiatis muliebribus, modis in parte de cadaverum ſectione monſtratis. Ab humoribus uterinis acribus factis, Furor Uterinus. Num in Epilepſiam tranſit malum hocce, talem, quocunque modo, mutationem ſubeunte Diatheſi Hyſterica, ut morbo alii ciendo apta evadat *? Certe res obſcuriſſima eſt, de qua quaeſtio habetur. De Melancholia mox. Mania ex quadam ſenſorii communis ſtatus perverſione, quae nos latet. Repertorum inter ſecanda cadavera rationem explicant ſpaſmus, debilitas exinde, humorum ſtagnatio, coagulatioque.

Actum eſt de cauſis procatarcticis.

Cur foeminis, pag. 21 et 22. dictis maxime contingat, etc. fruſtra eſſet rationem moliri: illud hic ſolum obſervare liceat, erraſſe qui ſuffocationem convulſivam ad foeminas habitus ſanguinei, etc. reſtringunt; quod teſtatur caſuum apud C. Piſonem †, et C. Perry recitatio ‡.

Hactenus ſolis foeminis, morbum, de quo hic agitur, attribuimus. Auctores autem inter agitatur quaeſtio, an foeminis Proprius ſit. Atque annon Malum Hypochondriacum di-

* Febres intermittentes ſaepe ab alia in aliam ſpeciem mutantur.—

† De morb. a coll. ſer. ort. p. 2. ſ. 2. c. 2.

‡ Vid. A mechanical account of the hyſteric paſſion, &c. pag. 190. et—1.

ctum virorum, habita ratione fabricae corporis diverſae, eadem ſit affectio? In jam dictum igitur malum quaedam eram dicturus quaeſtionem hanc reſpicientia; hoc autem me inchoare vetat jam antea adauctior tentaminis hujus moles. Ne vero penitus praeteream, dico, ut mihi videtur, probari poſſe, eam eſſe hujus, quae mali hyſterici cauſam proximam, eoſdemque eſſe morbos, habita ratione fabricae in viris atque in foeminis diverſae:--idque probare cauſas eorum, (quouſque per corporis in ſexu utroque ſimilitudinem licet,) phaenomenaque eadem: affectionis quidem hypochondriacae ſaepius occurrit ſpecies, quae hyſterico malo topico, quam quae ſuffocationi reſpondet; etſi nec hujus exempla deſint, uti teſtantur Sylvius, Williſius, Etmullerus, aliique. Male forte diximus ſupra, hyſtericum morbum in melancholiam exire; cum haec videatur illius eſſe ſpecies.---Locus ſcil. corporis eſt aliquis, in quem, ad melancholiam, prae aliis deſaevire videntur ſpaſmi; et quo ſpaſmis affecto, inſignis illa mentis aegritudo, &c. oritur [vide Van Swieten comment. in Boerh. Aphor. 1090]: locus ille eſt forte lien, vel et hepar:---haud obſcucurum eſt vero quomodo hinc gigni poteſt *Tandem* humor ille cui nomen atra bilis *:---

* Videantur quae de humoris hujus generatione, a celer. Van Swieten ſunt ſcripta.

atram

atram enim illam bilem, melancholiae dicti morbi haud caufam proximam effe vel exinde liquet, quod fcil. melancholicorum aliquot aperta funt cadavera, in quibus nullum illius fignum detegi potuit*. Scriptores funt a quibus denegatur, eandem affectionem conftituere hypochondriacum hyftericumque malum. Horum praecipuus eft Hoffmannus. Cum vero argumentorum a Celeberrimo hoc viro prolatorum momentum cernere mihi non detur, quae refponfa fcriptita habeo, proferre parcam.

Diagnosis.

Difficillima eft faepe mali hyfterici diagnofis; omnes prope induit formas; perfpicaciaeque atque experientiae eft fummae, pronunciante illud fagaciffimo Sydenhamo, eum a morbis quorum fe veftit fymptomatibus, Apoplexia, Epilepfia, Syncope, Rheumatifmo, Calculo Renali, etc. diftinguere. Notae hae effe videntur, (ut ambitum plurem evitemus) quibus detegi poteft: nempe fymptomata, quoad fedem, fpeciemque fuam, infigniter mutabilia: paroxyfmus animi motibus excitatus, aut exacerbatus: vel fuave-olentibus, et fapientibus: grave-olentibufque fugatus: exorientia fub paroxyfmo pathemata

* V. Boneti anat. pract. fub capite de melancholia.

animi

animi, praecipue moeror: reddita ſub invaſionem urina limpida: ſuffocatioque conſtrictis faucibus. Nec aliis, quantum video, ſignis dignoſcitur, quicquid auctores aliqui dicant.

Hunc igitur in modum, mali hujus Hiſtoriae, Cauſae Proximae,---Signiſque Diagnoſticis operam dedi. Video multi mihi incommodi fuiſſe brevitatem, cui, in tractanda tam larga materia, ſtudere neceſſe habui: curta namque facta ſunt argumenta; eorumque, et rerum de numero multum detrahendum erat.---Nonnulli aegre tulerunt, quod morbus cauſae tam Obſcurae relatus ſit. Circa prolata hiſce in chartulis de cauſa proxima, dum pauca loquar, morabor. Si conceſſum ſit, validam eſſe quam adhibui ratiocinationem; tunc monſtratum, minus eſſe ſanas omnes, quaecunque hactenus in medium ſunt prolatae, de hac re opiniones; vel ſaltem tot earum, quot mihi notae ſunt; porroque, Aliquid Nervis in Ipſis ineſſe, ſeu Vim vel Diatheſin vocaveris, ſeu alia quacunque appellatione deſignare volueris, quod vera morbi cauſa eſt. Hujus, quam multas potui Dotes patefeci; hujuſque, quantum valui, inveſtigavi Agendi Modum. Agnoſco quidem lubens, cauſam ſatis obſcuram eſſe; quis vero multum ſperat lucis in morbis Nervorum! Quoad meipſum, fateor hanc me rem ulterius perferre non poſſe, ni nervorum fabricam, actionemque callerem; his enim incognitis, Mihi omnino defuit quo ſubſtrueretur ratiocinium.

cinium. Dico itaque iterum, ſi adhibita ſana eſſent argumenta, viam monſtratam iri, quae ab aliis inſiſtenda eſſet; remque aliquatenus perductam: me vero ulteriorem inveſtigationem ejus his relicturum, quorum eſt vel acutius ingenium, vel rei medicae peritia major. Interim ne quis haec dicta accipiat, quaſi de argumentationis validitate ſecurus eſſem; contra quidem de illa multum timeo, nec ejus ergo Laudem poſco, ſed magni faciam, ſi mihi a Profeſſoribus Veniam impetrem.

Proxime eſſet de Prognoſi, morbique de Sanatione dicendum. Liceat vero mihi haecce jam relinquere, cum res ſit tam lata morbi hujus medela; cumque ad talem jam antea molem tentamen perductum ſit.

—Super ſanatione ejus obſervare libet, Indicationes dictas Curatorias eſſe; 1mo, Si adſit cauſa procatarctica, eam auferre. 2do, Seu adſit haec, ſeu non, ſpaſmos Radicitus tollere, eam fugando ſenſorii communis conditionem quae nervorum commotionibus opportuna eſt, ſenſorioque ſtatum convenientem reſtituendo. 3tio, Mala amovere, quae in corpore a morbo naſcuntur. 4to, Symptomata graviora pacare. 5to, Denique, cavere ne morbus recurrat. Nemo non videt, ſermone non niſi plurimo, memorari poſſe omnia, quibus hiſce eſt indicationibus ſatisfaciendum. Innumera quidem prope, earum ad unamquamque praecipienda eſſent. Quam multae ſunt

ſunt cauſae procatarcticae, quarum ſingulae propria eſſet aptanda medela! Ad indicationem ſecundam, quam multa habenda eſſent verba de medicamentis, omnibuſque dictis Non-naturalibus, in foeminis quarum eſſent conditiones variae! Quid non de tertia dicendum? Quid de quarta?---

His igitur penſitatis, longo nimis huic tentamini finem impono. Supereſt ut lectorem orem, quaecunque reprehendenda occurrunt (et occurrent multa) ſcriptori juvenili condonet: ſi quos inciderit in errores; ſi ſtilus minus ſit cultus; ſi minus lucidus ordo; praeſertim cum tam infinita diſponenda fuerit materia; vel ſi quaedam ideo deſiderentur.

F I N I S.